

שהרי אם יש חשש לזה, אף כששניהם מודים לא יחזיר.

ועתה חוזרת הגמרא לבאר את הקושיות מהברייתא.

תיובתא דשמואל בתרתי:

חדא, קושיא אחת, כמו הקושיא שהקשינו על רבי אלעזר. דהא גם שמואל מוקי מתניתין בשאין חייב מודה⁽²³⁾, ואם כן, לרבי מאיר, שטר שאין בו אחריות, אינו גובה אף מנכסים בני חורין. ואילו בברייתא שנינו שגובה מבני חורין!

חדא — דאמר שמואל: מצא שטר הקנאה בשוק — יחזיר לבעלים, ולא חיישינן לפרעון, אף כשהלוה אינו מודה. משום שאם פרע לו, היה קורע מיד את השטר.

ותיובתא על דבריו מהברייתא, דקתני הכא: אף על פי ששניהם מודים — לא יחזיר לא לזה ולא לזה. אלמא, מוכח מכאן, שחיישינן לפרעון. וכל שכן הכא, במשנתנו, דלא מודה לזה, דחיישינן לפרעון!

וקושיא זו אינה קשה על רבי אלעזר, כי לשיטתו, כשאין חייב מודה, לא יחזיר שום שטר הראוי לגבות בו. ומה שאמר רבי מאיר במשנתנו שיחזיר, היינו משום שאי אפשר לגבות בשטר זה אפילו מבני חורין⁽²⁴⁾.

אמר שמואל: מאי טעמייהו דרבנן,

ועוד קתני, שבין לרבי מאיר ובין לרבנן — חיישינן לקנוניא! והראיה לכך, דקתני: אף על פי ששניהם מודים — לא יחזיר לא לזה ולא לזה. אלמא, מוכח מכאן, ששניהם סוברים שחיישינן לקנוניא, ולכן לא יחזיר.

ותמהינן: והא הני, הקושיות שהקשינו מברייתא זו על רבי אלעזר, תרתי הוא [שתי קושיות הן]:

א. שאמר רבי אלעזר שלרבי מאיר שטר שאין בו אחריות אינו גובה כלל, ואילו בברייתא מבואר שגובה מבני חורין.

ב. שרבי אלעזר אמר שאין חוששין לקנוניא, ואילו בברייתא שנינו שחוששין.

ואם כן, מדוע אמרה הגמרא "תיובתא דרבי אלעזר בחדא"?

א-T ומבארין: שתי קושיות אלו — חדא הוא [קושיא אחת היא], דחד טעם הוא! שמחמת טעם אחד הוצרך רבי אלעזר לומר את שני הדברים. דמשום דקאמר רבי אלעזר מחלוקת בשאין חייב מודה, הוא מתרין הכי.

כלומר, היות וכך, הוצרך רבי אלעזר לומר שאינו גובה אפילו מנכסים בני חורין. שהרי הלוה מכחיש את ההלוואה מכל וכל.

וכיון שהוצרך לסיים ולומר: "אבל כשחייב מודה דברי הכל יחזיר", לכן אמר רבי אלעזר שאין חוששין לפרעון ולקנוניא.

24. כך כתב רש"י. ובחי' הר"ן כתב לבאר בדבריו, שרבי אלעזר אמר שאין חוששין לפרעון ולקנוניא. דהיינו, שאם הלוה אומר שלא פרע, אין חוששין שאומר כך מחמת קנוניא. אבל אם

23. היינו לפי הצד שהבאנו לעיל ששמואל סובר כאב"י, שעדין בחתומיו זכין לו. אבל אי נימא דסבירא ליה כרב אסי, יעמיד שמואל את משנתנו כשחייב מודה. תוס' שאנץ.

שאומרים ששטר שאין בו אחריות, גובה אף מן המשועבדים⁽²⁵⁾ —

משום ש**סברי**, שכאשר בא לפנינו שטר שלא נכתבה בו **אחריות**, אנו אומרים ש**טעות** של הסופר הוא, שטעה ולא כתב אחריות בשטר. אבל ודאי שהמלוה נתכוין להלוות רק באחריות, שאין אדם זורק מעותיו חנם⁽²⁶⁾.

אמר ליה רבא בר איתי לרב אידי בר אבין: ומי אמר שמואל הכי?

והאמר שמואל: המוכר שדה לחבירו, ובא אל הסופר שיכתוב לו שטר מכירה, אזי לענין **שבה**, שפר, ו**שעבוד**, דהיינו, קבלת אחריות על המכירה, שאם יבוא בעל חוב של המוכר ויטרוף את הקרקע, יגבה הלוקח את הקרן [זהו "שעבוד"], ואף את השבח שהשביח בקרקע לפני שטרפה בעל חוב [זהו "שבח"], מעידית נכסיו של המוכר [זהו "שפר"]⁽²⁷⁾, צריך הסופר לימלך במוכר, אם

אכן הוא מקבל עליו דברים אלו.

לפי שיש אדם שמוכר שלא באחריות כלל. ויש שאמנם מוכר באחריות, אבל אינו מקבל עליו לשלם אף את השבח. ויש שמקבל עליו אף זאת, אבל לא לשלם מעידית נכסיו, אלא מבינונית.

מוכח מכאן, שיתכן שכותב השטר לא קיבל עליו אחריות, ואין אנו אומרים שטעות הסופר היא!

לימא מאן דאמר הא בשם שמואל, שאחריות טעות סופר, **לא אמר הא** ששבח שפר ושעבוד צריך לימלך, אלא אמורא אחד אמר כך בשמו, ואמורא אחר אמר להיפך!?

ודחינן: **לא קשיא. באן**, מה שאמר שמואל, שאחריות טעות סופר, מדובר **בשטר הלואה**, **דלא יחיב אינש זוזי בכרי** [שאדם אינו נותן מעותיו בחנם]. ולכן לא יתכן שהלוה מעותיו

הרי ברייתא זו היא תיובתא לשמואל, ואם כן מסתבר שלא ידע אותה].

ותירצו התוס', שסובר שמואל שכך מסתבר, לפי שאם אין גובין בשטר זה מלקוחות, משום שמחל על השעבוד, מחל אף על גביה מבני חורין. והואיל וגובין בשטר זה מבני חורין, על כרחך שגובין בו אף מלקוחות. וע"ע מה שכתבו הראשונים בזה.

26. כך פירש רש"י. ועיי' בראשונים שדנו אם צריך על כל פנים להזכיר על פה בשעת ההלואה את האחריות, או שאף אם לא הזכירו, משתעבדין הנכסים.

27. כי סתם בעל חוב גובה מבינונית. וזה שרוצה לשעבד את העידית, צריך לימלך.

טוען שפרע, יתכן שחוששין לכך. ואילו שמואל אומר, שאין חוששין כלל לפרעון. והיינו, שאף אם הלוה טוען שפרע, אינו נאמן. ועל דבריו אלה מקשה הגמרא מהברייתא, שאם כן, שחוששין לפרעון ולקנוניא כשהלוה מודה, כש"כ שיש לחשוש לפרעון לבד כשטוען הלוה שפרע. יוצא, שעל דברי רבי אלעזר יש רק פירכא אחת מהברייתא. ואילו על דברי שמואל יש שתי פירכות, שגם מה שאמר שאין חוששין לפרעון — הופרך מהברייתא.

25. הקשו הראשונים, מאי קושיא? מנלן שחכמים סוברים שגובה בו אף מן המשועבדים? אולי מה ששינונו במשנתנו שגובים בשטר זה, היינו מבני חורין! [אמנם בברייתא שהבאנו לעיל איתא הכי בפירוש לשיטת חכמים. אבל

אמר ליה: הני מילי — בשטרי הלואה. אבל בשטרי מקח וממכר — לא. דעביד אינש דזבין ארעא ליומיה, וכפי שנתבאר.

אמר אביי: ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות, ובא בעל חוב דראובן, וקא טריף ליה מיניה [וטרף את השדה משמעון], דינא הוא, דאזיל ראובן ומשתעי דינא בהדיה⁽²⁸⁾ [יכול ראובן לבוא ולהתדיין עם אותו בעל חוב]⁽²⁹⁾, שיכול לומר לו: פרעתך! או שיאמר לו: יש לי עליך תביעה אחרת, ואני מעכב חוב זה תחתיו.

ואף שלעת עתה לכאורה אינו צד בענין, שהרי לא ממנו טורפים את השדה, מכל מקום לא מצי הבעל חוב אמר ליה לראובן: לאו בעל דברים דידי את, הרי איני לוקח ממך כלום, אלא משמעון. ואם יש לך עלי תביעה, תבעני בבית דין!

משום דאמר ליה ראובן: דמפקת מיניה — עלי דידי הדר⁽³⁰⁾ [מה שאתה מוציא ממנו עתה, יחזור ויתבע ממני], שהרי מכרתי לו את השדה באחריות.

איכא דאמרי: אפילו אם מכר את השדה לשמעון שלא באחריות, נמי יכול ראובן לעמוד כנגדו בדין, משום דאמר ליה לבעל חוב: אם תטרוף משמעון את השדה, אף שאינו יכול לחזור ולגבות ממני, מכל מקום הרי הוא יכעס עלי, ולא ניחא לי דליהוי לשמעון תרעומת עלי.

שלא באחריות, שהרי אפשר שימכור הלואה את נכסיו, ולא יהיה למלוה מהיכן לפרוע את חובו.

ואילו כאן, מה שאמר שמואל, ששבח שפר ושעבוד צריך לימלך, מדובר במקח וממכר, דאמנם יתכן שיבוא בעל חוב ויטרוף את הקרקע, אבל מכל מקום עביד אינש דזבין ארעא ליומיה [אדם עלול לקנות קרקע אף ליום אחד], שהרי יתכן שלא יטרפו ממנו כלל. ואף אם יטרפו לבסוף את הקרקע, בינתיים, עד שיטרפו, הוא אוכל פירות ממנה.

כי החיא [כפי שמצינו, שכך היה מעשה], דאבוה בר איהי זבין עליתא מאחתיה [קנה עליה, קומה שניה, מאחותו].

אתא בעל חוב, טרפא מיניה [טרף את העליה מאבוה בר איהי].

אתא אבוה בר איהי לקמיה דמר שמואל.

אמר ליה שמואל: האם כתבה לך אחותך אחריות בשטר?

אמר ליה: לא.

אמר ליה: אם כן, זיל לשלמא [לך לשלום]. שאין לך עליה כל תביעה.

אמר ליה אבוה בר איהי: והא מר הוא דאמר [והרי אתה הוא זה שאומר] שאחריות טעות סופר הוא!

29. אבל אינו חייב לעשות כן. ריטב"א.
30. יש שהוכיחו מכאן, שאין הנתבע יכול למנות שליח לטעון במקומו, אלא הוא צריך לטעון את טענותיו בעצמו. שאם לא כן, אף שאין ראובן

28. הקשו התוס' [ועוד ראשונים], מאי נפקא מינה בזה? הרי טענינן ללוקח, ואם כן, הרי בית דין יטענו את כל הטענות שיכול ראובן לטעון! ועיי"ש שתירצו בכמה אופנים.

מכי דייש אמצרי [מהזמן שמתקן ומגביה את גבולי השדה].

ואיכא דאמרי: אפילו מכר את השדה באחריות, ועשה בה קנין, ויצאו עליה עסיקין, נמי אינו יכול לחזור בו.

ואין הלוקח יכול לומר למוכר: הרי יטרפוה העוררין ממני, וממילא אחזור ואגבה ממך מעותי. עתה שהמעות עדיין בידי, אעכבם, ויחזור המקח!

משום דאמר ליה המוכר ללוקח: אחוי טרפך [הראיני שטר טרף, שכתב לך הדיין שטרפו ממך את השדה, ועלי לשלם לך], ואז אשלם לך. אבל כל זמן שלא העמידוך בדין, ולא טרפו ממך את השדה, איני ירא מהם.

איתמר, המוכר שדה לחבירו, ולבסוף נמצאת שאינה שלו [שלא היתה השדה שייכת למוכר], אלא גזולה היתה בידו, ובא הנגול ונטלה מהלוקח,

רב אמר: יש לו ללוקח מן המוכר מעות, שצריך המוכר להחזיר לו את המעות ששילם

ואמר אביי: ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות, ויצאו עליה עסיקין [עוררין], ורוצה עתה שמעון לחזור בו מהמקח, הדין הוא כך:

י"ב-ב עד שלא החזיק בה שמעון בשדה (31) — יכול הוא לחזור בו מהמקח.

אבל משהחזיק בה — אינו יכול לחזור בו עוד, לפי שנעשה כבר קנין חזקה על הקרקע (32). דאמר ליה ראובן: חיתא דקטרי [שק מלא קשרים (33)] סברת וקבלת. כלומר, מדעתך קנית דבר המוטל בספק, בלא אחריות.

ודומה אתה כאדם שקנה שק מלא קשרים, שנראה כאילו יש בתוכו דבר חשוב, ולא בדק מה יש בו. ולבסוף, כשפתח את השק, מצא שאין בו כלום. שאין הוא יכול לטעון טענת מקח טעות, כי היות ולא פתח ובדק את תוכן השק, סבר וקיבלו כמות שהוא.

מאימתי הויא חזקה, שאם עשאה, שוב אינו יכול לחזור בו? (34)

”מחוסרי אמנה”.

32. ואף שלא נתן הקונה עדיין מעות, הרי הן עליו כמלוה. רש"י. ועיי' בתוס' שפירשו באופן אחר.

33. כך כתב כאן רש"י. ובמס' ב"ק [ט' ע"א] פירש רש"י: שק קשורה מלאה רוח.

34. כך פירש רש"י. והקשו התוס' על פירוש זה, הרי במקומות רבים מוזכר קנין חזקה, ולמה דווקא כאן שאלה הגמרא כיצד נעשית החזקה? ופירשו את הסוגיא באופן אחר. עיי"ש.

בעל דברים של המלוה, יכול שמעון למנותו שליח לטעון עבורו.

ויש שכתבו שאין מכאן ראייה. דנפקא מינה היכא ששמעון אינו בעיר, שאינו יכול למנות את ראובן לשלוחו.

31. רש"י הוסיף שמדובר גם שלא נתן עדיין מעות. אבל אם נתן מעות, קנה את השדה בקנין כסף, ושוב אינו יכול לחזור בו.

ובתוס' תמהו על רש"י, אם מדובר שלא עשה קנין, ואף לא נתן מעות, פשיטא שיכול לחזור בו! ועיי' מה שכתבו בבאיור דברי הגמרא.

ובשיטמ"ק תירץ, שהחידוש הוא שאינו בכלל